

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Mård-Miettinen, Karita; Vaarala, Heidi

Title: Lapset, vanhemmat ja kasvattajat monikielisyyden pyörteissä

Year: 2016

Version:

Please cite the original version:

Mård-Miettinen, K., & Vaarala, H. (2016). Lapset, vanhemmat ja kasvattajat monikielisyyden pyörteissä. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 12.10.2016(Lokakuu).
<http://www.kieliverkosto.fi/article/lapset-vanhemmat-ja-kasvattajat-monikielisyyden-pyorteissa/>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Lapset, vanhemmat ja kasvattajat monikielisuuden pyörteissä

Karita Mård-Miettinen ja Heidi Vaarala

Venäjän, eestin, somalin, englannin, arabian, kurdin, kiinan, albanian ja persian ja monen muun kielen puhujien määrä on lisääntynyt Suomessa vuodesta 2012 vuoteen 2015. Tilastokeskuksen uusimpien tilastojen mukaan suomen ja ruotsin puhujien määrä on sen sijaan vähentynyt. Tämä kertoo kielimaiseman monipuolistumisesta ja monikielistymisestä, johon yhteiskunnan rakenteet eivät ole vielä ehtineet vastaamaan.

Kuka sitten on kaksi- tai monikielinen? Suomessa kaksikielisyys liitettiin pitkään lähes pelkästään henkilöihin, jotka ovat kasvaneet kotona käyttäen kahta kieltä – useimmiten suomea ja ruotsia. Ilmiötä lähestyttiin siis alkuperäkriteerillä. Kaksikielisyys kytkeytyi lisäksi vahvasti kielenhallintakriteeri eli ollakseen kaksikielinen, tuli kielet osata syntyperäisen tavoin aina siinä määrin, että kaksikielisen edellytettiin toimivan eri tilanteissa kuin hän olisi yksikielinen.

Ei siis ihme, että kaksikielisuuden ajateltiin koskettavan aika harvoja suomalaisperheitä eikä ilmiö ole saanut juurikaan huomiota suomalaisissa opetussuunnitelmissa. Nopeasti lisääntynyt maahanmuutto on tuonut kaksikielisuuden lähes kaikkien suomalaisten arkeen ja samalla muokannut käsitystämme koko ilmiöstä. Nykyisin on yleisempää kasvaa kaksikieliseksi siten, että kotona puhutaan eri kieltä kuin päiväkodissa ja koulussa. Tällaiseen kaksikielisyys ei kytkeydy enää samalla tavoin syntyperäisen kielenkäyttäjän myytti. Kielimaisemamme on muuttunut jopa siinä määrin, että emme enää puhu pelkästään kaksikielisyydestä vaan yhtä useammin monikielisyydestä. Näin

tehdään myös uusissa opetussuunnitelmissa, joissa monikielisyys on keskeisemmin esillä kuin aiemmin: enää ei kehitetä monikielisen lapsen suomen tai ruotsin kieltä vaan hänen monikielistä identiteettiään.

Monikielisyys on nykyisin myös kaikkien ulottuvilla: lapsemme ovat pienestä pitäen tekemisissä useiden kielten kanssa päivähoitossa, koulussa, kaveripiirissään, matkoillaan, internetissä ja sosiaalisessa mediassa, ja opetussuunnitelmissa painotetaan kielitietoisuuden kehittämistä. Jos monikielisyys määritellään kielen käyttämiskriteerin perusteella, meistä itse kukin on monikielinen. Tai on monikielinen, jos itse kokee olevansa sellainen tai jos muut pitävät häntä sellaisena, kuten uskotaan, jos monikielisyys määritellään samaistumiskriteerin perustella.

Monikielisyys on siis arkipäiväistynyt. Silti se pohdituttaa edelleen perheissä ja varhaiskasvatuksessa. Monikielisyudesta on kuitenkin tutkimuksen kautta osoitettu olevan kiistatonta hyötyä lapselle. Se näyttää edistävän lapsen koulumenestystä ja avaavan elämässä mahdollisuuden laajaan valintojen kirjoon. Lapset selviytyvät paremmin valikoivaa tarkkaavaisuutta vaativissa tehtävissä. Lisäksi he ovat taitavia havaitsemaan kielen ilmiöitä ja analysoimaan kieltä. He oppivat tavallisesti vieraita kieliä yksikielisiä helpommin. Kaksikielisyys näyttäisi tukevan luovuutta. Jotta kehitys kulkisi näin myönteisellä tavalla, ympäristön on syytä tarjota lapsille oppimisen mahdollisuuksia ja asennoiduttava kieliin myönteisesti. Näin lapselle syntyy ehjä, monikielinen identiteetti, jossa eri kielet nähdään resurssina.

Tämän *Kieli, koulutus ja yhteiskunta* -verkkolehden numeron tavoitteena on kertoa monikielisyudesta vanhemmille, varhaiskasvattajille ja varhaiskasvatuksen opiskelijoille. Aluksi Maisa Martin pohtii artikkelissaan *Monikielisyys muutoksessa* kielen oppimisen sosiaalista ja lingvististä käännettä ja kertoo, miten nämä kielentutkimuksen näkökulmat ovat vaikuttaneet käsitykseemme monikielisyudesta. Monikielisen perheen vanhemman on sekä selkiyttävää että vapauttavaa lukea artikkelia, koska se auttaa ymmärtämään omaa tilannetta ja perustelevaan kielellistä toimintaa perheessä tutkimuksen pohjalta.

Mari Bergroth ottaa valokeilaan kolmesta viiteen vuotiaat lapset artikkelissaan *Kaksikielisten lasten kielipoliittinen toimijuus päiväkodissa ja kotona*. Miten päiväkodissa ja kotona oikein pitäisikään käyttää kieliä? Toteutuvatko politiikkadokumentteihin (esim. varhaiskasvatussuunnitelmaan) kirjatut ohjeet päiväkodeissa? Millainen päiväkodin toiminta antaa kaksikieliselle lapselle parhaat kehykset yksilöllisen kaksikielisen persoonansa kehittämiseen? Miten päiväkodin ja kodin kielikäytänteet saattavat

haastaa toisiaan? Mikä rooli lapsen omalla toimijuudella on kaksikieliseksi kasvamisessa?

Lasten vanhemmat pohtivat kaksikieliseksi kasvattamista tarkasti ja ovat joskus vaikeidenkin ratkaisujen äärellä. Sannina Sjöberg kirjoittaa artikkelissaan *Kaksikielisten vanhempien kielivalinnat* siitä, miten ja miksi vanhemmat päättävät kasvattaa lapsensa tietyn kielen/tiettyjen kielten hallitsijoiksi. Onko kaksikielisyys lapselle vaikeampaa kuin yksikielisenä kasvaminen? Artikkelista löytyykin vastaus siihen, millaisia valintoja tehneet vanhemmat ovat kaikkein tyytyväisimpiä ratkaisuihinsa.

Ella Taivassalon artikkelissaan *Toisen kielen oppimisen tukeminen päiväkodissa* antamien hauskojen keskusteluesimerkkien avulla varhaiskasvattaja voi pohtia omaa työtään ja miettiä erityisesti sitä, miten vuorovaikutustilanteissa voisi kehittää omaa taitoaan tukea lasten kielenoppimista. Opettajankoulutuksen yksi iloinen tehtävä voisikin olla opettajien/kasvattajien opastaminen keskustelujen lähitarkasteluun ja vuorovaikutustaitojen kehittämiseen niiden avulla.

Josephine Moate pohtii useiden esimerkkien avulla monikielisyyden vaikutuksia yksilön ajatteluun ja maailmankuvaan artikkelissaan *What is the value of plurilingualism?* Miltä monikielisen maailma näyttää verrattuna yksikieliseen? Miten tätä tietoa voisi käyttää hyödyksi kielikoulutuksessa?

Lehden loppuun sijoitettu video aloittaa *Kieli, koulutus ja yhteiskunta* -verkkolehden videosarjan, jossa lyhyiden videoklippien avulla kerrotaan kieleen liittyvistä asioista. Sarjan aloittaa kahdeksanvuotias Aatu, joka kertoo videolla omista kielistään samalla kun valmistautuu videopelin pelaamiseen. Aatun äiti kirjoittaa Aatun arkisista kielenkäyttötilanteista omalla äidinkielellään, ruotsiksi.

Kieliverkoston toiminnan teemaksi vuodelle 2017 on valittu *monikielisyys*. Aiheen käsittelyä tullaan siis jatkamaan ja syventämään ensi vuoden numeroissa.

Kirjoittajista Karita Mård-Miettinen on kahden monikielisen nuoren neidin äiti ja tutkimusjohtaja Vaasan yliopistossa ja Heidi Vaarala kolmen monikielisen nuoren miehen äiti ja yliopistotutkija Kieliverkostossa.